

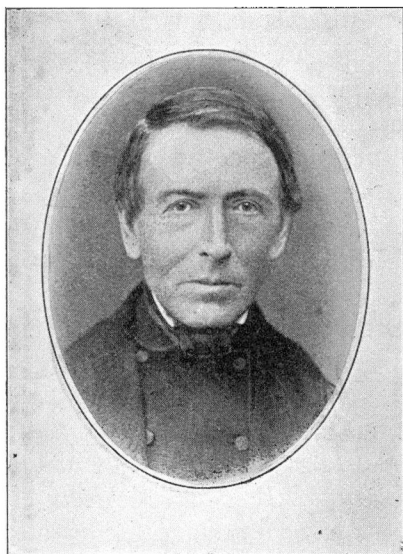
Handelsmanden, Legatstifteren

Chr. Vad,

Sædning Vadgaard.

30. Juni 1819 — 15. Maj 1894.

Af Gaardejer **Chr. Høy**, Stengaarden, Nørre Nebel.

OM hundred Aar
„Oeraltingglemt“
sang man i gamle
Dage. Man sang Vi-
sen uden at tænke
paa, at selv om mangt
og meget glemmes
hurtigt, saa vedbli-
ver Mindet om de
Mænd, der præge-
de Tiden, at leve
ud over nævnte
Aaremaal. Heldigvis.
Dygtige Mænd og
Kvinder, der ligesom
rager op over deres
Standsfæller og Om-

givelser, bør ikke glemmes saa hurtigt.

Det er hundrede Aar, siden *Chr. Vad* fødtes, og nu allerede mange Aar siden han døde.

Ikke desto mindre er Mindet om denne noget ejendommelige Mand i frisk Erindring hos mange endnu.

Ligesom mange andre af Datidens Landmænd i Vestjylland var han tillige Handelsmand. Drev Forretning med Kreaturer, Svin og Skind m. m. i ret stor Stil. Forretningen maa han have drevet ret intensivt,

thi han blev en formuende Mand. Hans nøjsomme og sparsommelige Levevis har rimeligvis bidraget meget til hans Rigdom.

Chr. Vad var en Mand med stor Iagttagelsessevne og god Hukommelse. Fra sine mange Rejser mod Syd, som han vist altid foretog til Fods, kunde han fortælle baade interessant og morsomt. Han kunde skildre disse Egne og deres Befolkning, samt alt, hvad han havde hørt og set, med livlige Farver, saa man fik Lyst til at lære disse Mennesker Syd for Grænsen at kende. Det var hans naturlige Begavelse, der her som paa saa mange andre Omraader gav sig Udslag.

Det var ham en Glæde at være i forreste Række i Arbejdet for al god folkelig Oplysning. Man maa vist godt sige, at han var „vaagen for alt stort og skønt herneladen“.

Blødagtighed prægede ikke Chr. Vad. Efter eget Udsagn gik han ofte til Ringkøbing og tilbage igen samme Dag. Det faldt ham ikke ind at køre, skønt Heste nok stod til hans Raadighed. Nej, disse maatte skaanes. Han var træneret fra sine lange Fodture til Læk, Husum, Ejderstedt og Itzeho med Kreaturer, ofte bærende en tung Byrde. De mange Sølvmonter (Dalere og Specier), der anvendtes som Betalingsmiddel, maatte bæres i den saakaldte „Kat“, en stor Læderpung, der var spændt om Livet med to Læderremme, for at den ikke skulde blive den bærende frarøvet.

Det var i Grunden slet ikke med Faderen, Søren Vads gode Vilje, at Sønnen Chresten ikke vilde gaa hjemme og hjælpe til ved Gaardens Drift. Vadgaard var den Gang en almindelig gammel Bondegaard, og Søren Vad var ikke velsitueret. I det smaa begyndte Chresten: Knapper, Sytraad og lignende; en „Kram-

pose“ i billig Ud gave. Der kunde ikke tjenes store Ting i saadan Virksomhed, men den unge Handelsmand var sparsommelig og nøjsom, og inden ret længe blev han Skindhandler. Faderen blev, efterhaanden som han saa', det gik fremad for Sønnen, mere glad for ham og sagde: „Det er mi'saa en grov Knægt“.

Desværre er der ikke gemt stort af de rimeligvis mange Breve, Chr. Vad i sit Levnedsløb har modtaget, hvilket vilde have været af Betydning ved en Biografi af ham. Dog kan det ses, at hans Skindhandel ikke har været saa helt stykkevis. I 1847 vil et Skindhandlerfirma i Ribe, S. S. Ballin & Co., i Forbindelse med ham, men de kan ikke komme overens om Prisen. Han har solgt Skind til Altona, men Consul A. C. Husted i Ringkøbing har dog nok været hans Hovedaftager. Forholdet mellem disse har været godt. Chr. Vad har en Gang beklaget sig over, at naar han forlangte Penge tilsendt, Consulen da ikke betalte Porto'en. Det har dog ikke hjulpet, thi den 10. August 1847 skriver denne: „Ifølge din Forlangende sendes dig herved 100 rd. Cour., hvorfor du er belastet. Du har solgt dine Kalveskind godt, saa at du ej bør klage over at give de faa Postpenge af de Penge, du forlanger tilsendt. Venligst A. C. Husted.“

Ved den Tid har han haft Opkøbere; Laust Hansen, Billumtarp, tilbyder den 4. Juni 47 „gode Kalveskind“, Morten Jacobsen, Jandrup, betaler han ca. 91 Rd. for 24 Dægger Faareskind, og Frands Bennedsen, Jandrup, 57 Rd. for 12 Dægger Faare- og Faareskind. I Strelluf har han faaet Skind af Jens Nørgaard, i Ølgod af Mads Medum, i Lunde af Niels Jepsen, i Lydum af Jens Jacobsen, Rærup. Som Fingerpeg paa Størrelsen

af hans Skindforretning kan noteres, at Consul Husted en Gang sender ham 900 Rd. for leveret Skind, og allerede i 1843 tilbyder Consulen den unge Handelsmand samme Vilkaar og Priser som Egnens gamle Skindhandlere, Brødrene Jacob Høy i S. Bork og Chr. Høy i Lønne.

Hvornaar Chr. Vad har begyndt Svinehandelen med Driften „ad æ Sønden“, kan ikke paavises, da der ingen Datoer eller Aarstal er i hans Bøger herom; men i 1846 handlede han ogsaa med Korn, og det ligger nær at antage, at hans Svinehandel allerede da har været betydelig. En Gang har en Drift paa 66 Galte og 39 Søer ved Modtagelsen staaet ham i lidt over 271 Rd., og et andet Hold paa 74 Galte og 44 Søer i godt 300 Rd.

Et smukt skrevet Brev den 7. Juli 1846 fra Gryd-
vad Møller om Kornhandel lyder saaledes:

„Gode Ven! Da jeg endnu ikke har faaet Adkomst til at sælge det kjøbte Rug og jeg troer at det kunde sælges i Husum saa ønsker jeg om Du vilde komme hertil enten i Morgen eller paa Torsdag for at vi kunde faa Aftale og der kunde blive et Skib fragtet; Ole Johnsen er kommen hjem derfra han beretter at det nok kan sælges der. — Du hilses af din Beredvillige
Kr. Andersen.“

Selv da han blev stor Kvæghandler og „Gaardslagter“ — alene i Sædding By har han udstykket 4 Gaarde —, fortsatte han med Skind-, Korn- og Svinehandelen, og hans Handelsomraade strakte sig vidt, fra Nord for Ringkøbing op omkring Ulfborg til ned Syd om Varde. Ogsaa ind Øst efter er han kommen i Forbindelse med Folk, thi en Gang har han solgt Hvilling og Torsk til „Sønnen i Donslund Mølle“ og

til Niels Jessen, Stallerupgaard. De Par Lommebøger, der er tilbage efter ham, viser, at han førte nøje Regnskab baade over de købte Dyr, Skind, Fisk, Tiender m. m., som over Mellemværendet, han havde med de mange, han stod i Forbindelse med. Og det var ikke blot over sit Tilgodehavende, han førte Bog, men ogsaa over det, han skyldte, som et Sted, hvor han skriver „216 Rd. 5 Sk. har jeg af Chr. Skomagers Penge“. Denne Chr. Skomager var Gaardmand i Nr. Lydum, og de to handlede i Aaringer meget sammen; det passede ogsaa Chr. Vad, at Chr. Skomager var en sparsommelig Mand som han selv. Der gaar det Sagn i Slægten, at naar Chr. Vad saa' Chr. Skomager kommeovre Syd for Gaarden, kunde han paa Stokkens Stilling og Næsens Pudsning se, om Handelen var gaet godt i „æ Sonden“. Saa mange Aar havde de handlet sammen, at Chr. Vad nok kendte Vennens Ejendommeligheder.

Lommebogen vidner om, at han samtidig har drevet forskelligartet Handel. Paa den ene Side noteres Købet af Varde Jernstøberi, den næste handler om købte Stude hos en Række Mænd i Dejbjerg og Stauning for at fortsætte om Købet af en hel Del Flæsk hos forskellige Mænd i Hee og paa Holmsland. Et Blad længere frem i Bogen, at han og et Par Mænd mere har udskiftet dem Gaarden Foersomhoved i Ølgod: „Thomas Christian beholder Hovedparcellen til 1325 Rd. Courant, jeg og Thomsen: Birkkjær og Harkesholdt med omtrent 100 Tdr. Hedeland til 975 Rd. C. og hvortil følger 13 Fag af vestre Hus og fra vestre Ende af Laden, og tillige følger 5 Traver Rug af middel Brak af Avlen og 30 ordentlig og forsvarlig Læs Møg“. Et Par Blade længere frem i Bogen er det gaet ned til, at han og P. Koch

hos Mads Nissen i Sædding har købt et Læg Grise i Fællesskab. Men dette Køb vidner om *Handelsmanden*, der kan bruge alt. Maaske er det samme Dag, han køber 10 Stude af Brændevinsbrænder Nielsen, Rærup, til 1050 Rd. og „tjenes der 80, forøges Prisen med 5 Rd. og 100 Rd. forøges den med 10“. Af John Bech, Lydum Mølle, køber han 6 Stude og 4 Par Grise for 730 Rd. og 5 Rd. i Vilkaar „dersom de i det mindste giver 25 Rd. Fortjeneste“. Ogsaa den Gang er der altsaa sat lidt paa Vilkaar; det er ikke Chr. Jessen Hermandsens Sønner i Kastkjær, de 3 Brødre Nis, Henrik og Hermann, der senere blev Egnens største Kreaturhandlere, som har indført den Skik. En anden Gang køber Chr. Vad dog 8 Stude af John Bech uden Vilkaarspenge, derimod vil Brænder Nielsen have $\frac{1}{4}$ Part i de 7, han sælger ham; hos Hans Ebbesen, Ganer Mølle, staar der 10 Rd. i Vilkaar paa de 9 Stude, han har købt til 154 Rd. Rigmønt pr. Stk. Vistnok samme Dag sælger han Hovedparcellen til en Gaard i Lønborg for 8060 Rd. Rigmønt.

Markederne i Sønderjylland og Holsten kunde give Handelsmanden god Fortjeneste, men ogsaa Tab, svære Tab. Pastor H. F. Feilberg fortæller herom i „Jydsk Bondeliv“: „Jeg har set mer end ét hjærtegribende Syn i Husum“, fortæller en af de gamle, „jeg har set Handelsmændene staa paa Gadehjørnene, hvide i Ansigterne som en kalket Væg, tavse, fortvivlede, og jeg har set, naar de havde gjort en god Handel, at tre slog sig sammen om et Køretøj, og saa en Spillemand paa en Hest foran, og saa kørte de i Firspring ud af Byen, mens Spillemanden tudede i sin Trompet, saa det sang i Gaderne, og de gamle Borgermænd kom ud for at se, hvad der var paa Færde.“

Chr. Vad skriver intet om disse Markeder i sine Lommebøger, men han véd sikkert nøje, hvorledes det er gaaet. Kuriøst fortæller han om, hvorledes en Ko fra Lydum over Tønder gaar til Nabsognet S. Vium: „Den Ko af Mads Præstegaards i Lydum var i Tønder til Marked og blev ikke solgt, kunde ej kostet 17 Rd. dér, saa tog jeg den tillige med flere med til Varde og solgte den der til 19 Rd. til Hans Sejrup fra Viumgaard.“

At han har paaskønnet Betydningen af vel ført Lommebog, skønnes af, at han en Gang i en ledig Stund med Blæk, og derfor nok i sit Hjem, har skrevet: „Denne Bog haver været mig meget god, jeg haver fortjent over 300 Specier, der jeg har haft denne Bog at skrive i.“ Han skrev smukt og tydeligt.

1849 overtager Chr. Vad sin Fædrenegaard. Der foreligger herom et Dokument, skrevet af Chr. Høy paa „Kroggaard“, gift med Søren Vads Søster. Dokumentet lyder saaledes: „Ved at overtage min Fødegård — Vad kaldet — har jeg indgaaet at svare, betale eller levere mine Sydskende saaledes som følger. Christen S. Holm leverer jeg en Lav mørkeblaa Klæder a 1 Rd. 1. Mark 8 Sk. pr. Alen bestaaende af Kjole, Bukser og Vest med Dræt; desuden en ny Chatol og et Par nye Støvler til 15 Mark Cour.

Anders Christian ligeledes en Lav Klæder af Klæde og desuden 1 Lav Vadmels Klæder med Dræt mørkeblaa — 1 nye Chatol et Par Støvler. Desuden hver en Tvistes Undertrøje.

Anders Christian erholder 2 Skjorter aarlig og 1 Par Strømper, saalænge han er ugift.

Ane erhoder fri Bryllup — Fjær til 1 Seng, 1 Dragkiste og 1 Komode, 1 Kaabe efter Moden, 1 sort og 1 brun merlungs Kjole — desuden 2 Hørgarns Lagener, 1 Stel Thetøj a 3 Rd. og 1 Rok — 1 Par Sko.

Desuden betaler jeg til min Fader:

førstkommende 11. Juni = 800 Rigsdaler Cour.

inden 11. Juni 1850 = 300 — —

og inden 11. Juni 1851 = 300 — —

dog at jeg udstæder Lovlig Obligation for de tvende sidstnævnte Summer

som herved tilstaaes

Christen Wad.

Sædding d. 1. Maj 1849.

Til Vitterlighed:

Chr. Høy.“

Det var mens denne Chr. Høy var Kirkeværge, at Taget sænkedes paa Nr. Nebel Kirke. Ved Kirkens Syn var der sket Udsættelse paa Spærene, fordi deres nederste Ender var raadne. Men i Stedet for at lægge nye Spær ind forkortedes de gamle, Tagfladen blev mindre, og det derved overflødige Blyflage solgtes og dækkede Udgiften til Tagets „Restaurering“.

Iøvrigt var Chr. Høy paa Kroggaard en af Datidens mest belæste Bønder og stillede sig 2 Gange som Kandidat til Folketingsvalg uden dog at opnaa Valg. Første Gang til den grundlovgivende Rigsdag, men fik ingen Stemmer; Bønderne stemte den Gang ikke paa deres „egne“. Der var 4 Kandidater, 2 Embedsmænd og 2 Gaardmænd. Den ene Embedsmand, Provst C. L. Tobiesen, valgtes med 499 St.; den anden, en Toldinspektør, fik 297; den tredje Kandidat, Gaardmand Morten Andersen, mønstrede 9 Stemmer om sig, men Chr. Høy fik slet ingen. Sidstnævnte var dog ikke

mere forknytt, end at han stillede sig igen ved det paafølgende Valg den 4. Decbr. 1849 og opnaaede da 204 St. mod Kammerraad, Amtsforvalter i Varde, L. Hansens 248; en anden Gaardmand, N. Frandsen, fik 51 Stemmer.

I 1851 ombygger Chr. Vad sin Fødegård til en stor, smuk, 4 længet Gaard, saa den bliver en af de kønneste Gaarde i Vestjylland. Dertil havde han ved Køb og Udstykning af 3 Gaarde i Nabolaget faaet gode, velbeliggende Marker lagt ind til Fædrenegaardens Jorder, hvorved Sædding Vadgaard, foruden at være Egnens smukkeste, blev Egnens største Bondegård.

Alt det og Jordernes Kultivering naaedes ikke uden Gæld, og da Pengekrisen i Slutningen af 50erne indtraf, havde det nær slaet den virksomme Handelsmand over Ende. Saa vidt var det, at om Morgenens, inden han gik ud paa Handelen, gav han Røgteren Besked paa, hvilke Dyr han skulde udpege, om Rettens Folk kom for at lade foretage Udpantning. Heldigvis kom det ikke saa vidt, og saa klart var hans Hoved og Dømmekraft om reelle Værdier, at han i de samme Dage selvanden, uden en Øre til Disposition, ved Fallitauktion købte Varde Jernstøberi, en Handel, der gav godt økonomisk Udbytte.

Men i Lommebogen staar der et Sted: „Vi skylder nu 6400 Rd. i Støberiet“, og umiddelbart efter skriver han at have købt 26 Dægger Skind af Eske Pedersen, Alkjærsig i Dejbjerg, og 4 Dægger af Christen Holm i Stauning, saa han har ikke siddet virkeløs hjemme. Dog maa det have knebet med Betalingen, thi der staar, at Skindene skal leveres til Consul Husted, Ringkøbing — den eneste Gang, dette nævnes i Lommebøgerne.

Den 20. Marts 1851 faar han Bevilling til „Farveri og Trykkeri“, en Virksomhed, som han ved sin Færd viden om har bemærket, var rentabel. I de første Aar dreves Farveriet i Gaardens østre Længe, senere flyttedes det over i den Gaard. Farver H. A. Cassias nu i mange Aar har ejet. Chr. Vad afstod Farveriet til sin Søster Ane og dennes Mand Peter Schak, der var kommen til Vadgaarden som Farverisvend og der bleven kendt med Ane. Som Hjælp for Farveriet og Stamperiet løb der Syd om Vadgaarden en lille Bæk, i hvilken der særlig om Vinteren var rigeligt med Vand.

Husmoderen i Vadgaarden fra 1889 til 1912, Anes Datter Margrethe, gift med Morten Sørensen — vi skal senere komme tilbage til dette Ægtepar — formanede ofte sin Mand og Børn og hvem der ellers stod hendes gode Hjerte nær, til at være paapassende, naar de gik over Bækkens Bræt. Da der ellers ikke var nogen Livsfare forbunden med, om man gik Strømmen, smilte de vel nærmest ad Grethes Advarsel; men en Vinteraften gik det galt. Hendes Mand gik fra den høje Spang ned i det vandrige Løb, kom drivvaad hjem og stak Hovedet ind ad Døren med et smilende Udbrud: „Nu faldt jeg i Bækken, Grethe“.

Forøvrigt var Grethe et kort Stykke Tid derefter fornærmet paa en Slægtning og Ven af Huset, der vilde spille Journalist og i sit Blad ganske ugrundet havde fremstillet Begivenheden saaledes, at der kunde gisnes paa, at Morten Vad kom fra Kroen i Stedet for fra Svogeren, Uldspinder S. Chr. Nielsen, hvor han og Nielsen havde tyret sig en Lhombre, netop med Bladreporteren.

Som alt sagt var Chr. Vad en god Fodgænger, og

der fortælles, at han som halvgammel Mand har sagt, at han „rigtignok“ (et Ord, han ofte brugte) hellere vilde gaa til Varde end feje Gangene i sine 2—3 Stalde. Han tog selv Snoren, naar han skulde til Varde Marked med Kreaturer, men det kunde jo ske, at han havde saa mange, at der skulde en Dreng eller to med. De fik hver en Mark (33 Øre) i Lommepege med stærkt Paalæg om at spare. Den samme Spar-sommelighed anvendte han paa sig selv, og trods sin store Formue blev han egentlig ikke anderledes, saa længe han levede.

Chr. Vad var kendt og agtet som en redelig Handelsmand, saa der var Egne, hvor Folk ikke vilde sælge, inden „Chræ Vad“ havde været der. Det tyder ogsaa paa Redelighed, naar der et Sted i hans Bøger staar, at han af en Jacob Mortensen for 11 Rd. 3 Mark og 12 Sk. har købt en Ko, „der har været til Tyr for 6 Dage siden“. Omtrent det samme er Tilfældet med en Ko, han har købt hos Niels Svolling i Husby. I saadanne smaa Ting er Handelsmændene ellers i Almindelighed svært „glemsomme“.

Værtshussjov tog han ikke Del i, og særlig naar der var Udsigt til daarlig Handel, kunde han paa Markederne i Syd have mange Kreaturer solgt, naar andre Handelsmænd skulde til at begynde efter en mulig halvvaagen Nat.

Det lyder næsten som et Paradoks, naar man siger, at han var en nøjeregnende og sparsommelig Mand og i samme Aandedrag tilføjer, at han var en storslaaet gæstfri Mand mod alle, der kom i hans Hus. Og dog forholder det sig saaledes. Dertil hjalp ogsaa hans stille, elskværdige Hustru.

I 15 Aar sad han som ugift Ejer af den store

Gaard, men havde i sin nogle Aar yngre Broder, Anders, en god Hjælper — noget Chr. Vad heller aldrig glemte ham.

45 Aar gammel blev han i 1864 gift med sin Husbestyrerinde Jensine Mortensen fra Styg i Lønborg, der var 40 Aar. Hun blev den halvgamle Handelsmand en god Hustru og en god Husmoder, saa naar Karle og Piger nok vilde tjene i Vadgaarden, laa det ikke mindst i, at Sine Vad var en god Kvinde, der tog Stødet af, naar Chr. Vad var urimelig.

Stor Betydning havde det ogsaa, at Morten, som de tog til sig som deres Plejesøn, havde Karlens Tillid. Karlene vidste, at om der var sket noget, der vilde volde Husbondens Mishag, hvis han saa' eller hørte det, saa forraadte Morten dem ikke.

I den store Bedrift var der Orden. Plovfuren var lige og Møddingen glattet og „i Kant“, i modsat Fald skulde Karlene snart erfare Chr. Vads Mening herom.

Imens Chr. Vad var ugift, holdtes der jævnlig Gildestue, „Leg“ som det kaldtes, for Betaling i Vadgaarden. Lars Christensen (Smed), Nebel, der nu er et Stykke op i 80erne, kan fortælle derom og har formentlig selv været en livlig Deltager, eftersom han endnu omkring 80 Aars Alderen ikke gik af Vejen for en Sagtevals. Mange Løjer er der drevet i Vadgaarden, ikke mindst da Sine blev Kone i Gaarden og den styrende indendørs, thi hun var oplagt til en god Skæmt. Ogsaa Chr. Vad kunde, naar han var hjemme, tage virksom Del heri og lo hjærtelig. Ikke mindst af den Grund tænkte deres Tjenestefolk, der som Regel var der i Aaringer, senere i Livet med Glæde tilbage paa den Tid, de var i Sædding Vadgaard. Chr. og Sine Vad blev barnløse, men ikke mindst han holdt meget af

Børn, legte med dem, hvor han kom, og havde altid en „Kæreste“ til den eller den, hvad dog ikke altid glædede vedkommende. Forøvrigt har Chr. Vad faaet Skyld for, og vist med Rette, at han parrede ikke saa faa Par Ægtefolk sammen.

En noget nær jævnaldrende Mand med Chr. Vad var Godsejer A. G. Tranberg, Lønborggaard. Om der har været særlig stort Handelssamkvem mellem disse, begge to paa Penge nøjeseende Mænd, vides ikke. Men der foreligger et Brev fra Tranberg, der førte en smuk Haandskrift; det medtages her, ogsaa fordi det særprægede Tranberg at skikke Bud viden om; om Budet skulde gaa et Par Mil ud af sin Vej, anfægtede ikke den iøvrigt bramfri store Godsejer. Brevet er adresseret til „Velædle Hr. Chresten Wad for Tiden i Varde hos den Vært skraa over for Poul Debell. Laust Madsen bedes at besørge ham den leveret i Morgen tidlig. Betalt. Tranberg.“

Brevet lyder saaledes:

„Min Ven! Jeg vil gjerne have en god Ko som har udseende til at ville trives — enten den saa er ung eller noget til Aars — og er der 2 har jeg og Græs til dem. Kan Du ingen træffe fra Lønborg, saa tag dem hjem til dig, den skal da blive hentet paa Søndag, da der skal komme en Dreng fra Møllen (Henne Vandmølle) hertil med 2 Kreaturer. Det er mig det samme om de ere store eller smaa, unge eller gamle, blot de ser ud til at ville tage Kjød og Du selv synes de er gode for Pengene.

Venligst

Tranberg.

Lønborggaard, 1. August 1862.

Velædle Hr. Chr. Wad.“

Paa sin Vej i Ungdommens Aar op omkring Ringkøbing blev han Ven med en jævnaldrende Karl fra No, Jens Pedersen. Denne var som Chr. Vad et vaagent, interesseret Menneske og gik til Bogen. Blev Lærer i Sædding og var for Skjernkredsen Medlem af den grundlovgivende Rigsforsamling.

Sædding laa ikke indenfor Chr. Vads Handelsomraade, hvorved de to Ungdomsbekendte blev skilt ad. Mange Aar efter, da Jens Pedersens Søn, N. P. Hansen Pedersen, var bleven Lærer i Lunde, kom han ind til Chr. Vad og modtoges da af et næsten bevæget Udbrud: „Nej, er det Jens, er det dig, Jens!“, saa glad var han ved at se Vennen fra Ungdommens Dage, og det blev sent, inden de skiltes. Senere kom Chr. Vad ofte sammen med den unge Hansen Pedersen. De var meget talende Mænd begge to, men kom de ind paa Politik, og det kunde jo ikke undgaaes i 80ernes bevægede Dage, især mellem 2 saa interesserede Samfundsborgere, saa kunde de ikke enes. Den unge Lærer var ivrig Forsvarsven og Højremand, Chr. Vad bergiansk Venstremand. Nogen personlig Brist i Baandet mellem den gamle Handelsmand og Jens's Søn efterlod Striden dog ikke. Hansen Pedersen skænkede et ret stort Beløb af egne Midler til Københavns Befæstning, og i hvor daarligt end Chr. Vad har syntes, den unge Lærer her anvendte sine Penge, saa har det jo nok tiltalt ham, at han i den politiske Modstander følte, der stod en Mand bag Ordet. Naar det faldt noget nær paa hans Vej, gik Chr. Vad gerne ind i Lunde Skole; Hansen Pedersens fortællende Maade at undervise paa har rimeligvis tiltalt den selv snaksomme store Handelsmand og Børneven.

Det kan ikke siges, at Chr. Vad kom paa fejl

Hylde, da han blev Bonde og Handelsmand, og dog er der utvivlsomt gaaet en stor fortællende Pædagog tabt i ham. Ofte gik han, den barnløse Mand, naar han var ude paa Handelen, ind i en Skole og hørte med Lyst paa Undervisningen, iagttagende med Interesse de mange smaa Ansigter, i hvem han saa godt som altid kunde kende Forældrene.

I Forbindelse med Lærer A. Sørensen, Hans Christensen (Skomager) o. fl., var han i 60erne Stifter af Spare- og Laanekassen for Nr. Nebel m. fl. Sogne. Chr. Vad blev Kassens Kasserer, og den fik Kontor i Vadgaarden, hvor der Sparekassedagene kunde være stort Rykind.

Det var ikke altid blide Ord, Laantagerne mødte, naar deres Kautionister stod lavt i Kurs hos Chr. Vad. „Den ene er jo ikke bedre end den anden“, sagde han dem rent ud. For at forstaa hans ofte ret ubehagelige Udtalelser maatte man kende ham. Han følte sig nemlig som en stor Formynder, ikke alene for Sparekassen, men for alle, der kom for at laane Penge. Sparekassen maatte intet Tab lide, og Kautionisterne heller ikke, „de har jo ikke Raad til at bære et uventet Tab“, sagde han ofte. Chr. Vad mente det godt med alle; herudfra hans store Interesse for Folks økonomiske Stilling.

Chr. Vad frydede sig over Penge og kunde undertiden, naar det en Sparekassedag havde været rigtig godt med Indskud, udbryde: „Hvem véd, hvormange Hundrekronesedler her ligger!“ Men han talte dem ikke, gjorde sjældnen Kassen op den Dag, thi om Aftenen skulde han og A. Sørensen, der var Bogholder, have sig et Spil Kort med deres Koner. For hans store Arbejde for Sparekassen skænkedes ham i 1880 et

smukt Guldur med Kæde, en Gave, som pekuniært set ikke betød særlig meget for den store Handelsmand, men som han dog selvfølgelig var meget glad for. Uret bar Indskriften: „Erindring fra Sparekassens Medlemmer til Chr. Vad for udvist Flid som Bestyrer og Kasserer. 1880.“

Han var ogsaa Medstifter af A/S Varde Bank, et Foretagende, der mere gav hans efterladte Slægt end ham selv økonomisk Vinding, idet han ved Bankens Katastrofe i 1886 havde et Tab paa 20000—25000 Kr. Det er forøvrigt fra den Gang, det fortælles, at Chr. Vad sagde til Storkøbmanden i Varde, I. W. Palludan, under et Besøg, denne med Hustru aflagde i Vadgården: „Nu kommer du til at afstaa Frederik til Banken“. Frederik var I. W. Palludans Søn og ansat eller optaget i Faderens Forretning. Tiden viste, at Chr. Vad saa' rigtigt. Det lille Ord: Nu, kan tyde paa, at han tidligere har slaet paa den Streng. Under „Frederik“, F. H. Palludan, voksede Varde Bank sig frem igen; men for den Palludanske Handelsslægt, som for mange andre gamle, agtede Navne i Varde og dens Opland, var det ogsaa en Æressag at hjælpe Banken paa Fode.

Aktiekapitalen var tabt, men for yderligere at dække Sparerne traadte Bankens forskellige ledende og mest pengestærke Mænd sammen, og gennem Tegning af større eller mindre Beløb samledes den nødvendige Sum. For fleres Vedkommende blev dette Beløb sat noget efter, som vedkommende skønnedes at have været for lidt agtpaagivende overfor Bedrageren og haft Lejlighed til at kunne overse Bankens finansielle Stilling. Et Bankraadsmedlem sattes til 2000 Kr., naar en Revisor maatte bløde med 5000. Chr. Vad hørte

til de første. Iøvrigt tog han sig Tabet langt lettere, end man skulde have antaget. Han kunde undvære Pengene og har maaske ogsaa tænkt som saa, at der kunde være passet bedre paa. Hvor stort Tabet end var, vilde det rimeligvis have ærgret ham mere, om han havde forhandlet sig hundrede Kroner i en Studehandel.

Som omtalt holdt han meget af Penge, dog var han ikke Gnieren, der posedede dem op. Men han arbejdede med dem, med Gevinst eller Tab, frugtbargjorde dem, og den Tid kom, da han og hans Hustru ikke brød sig om at forøge Formuen. Renterne gik saa for en stor Del til den ret store Slægts Vel.

Velhavende Folk, der selv ingen Børn har, faar gerne den „Lykke“, at Slægtskredsen bliver saa meget større.

Kun et Par Aars Tid efter Katastrofen i Banken med en enkelt Mands Bedrageri paa flere Hundredtusind Kroner begyndte Banken med en Filial i Esbjerg. Det var under smaa, beskedne Forhold, den førtes; Palludan og en eller anden ung Mand fra Kontoret i Varde rejste derved hver Eftermiddag, medtagende en Smørrebrødspakke, hvortil for 20 Øre købtes 2 Fl. Øl i den nærmeste Høkerhandel. — Nu er der til Hverdags et Personale paa omtrent en Snes Mand i en stor, tidssvarende Bankbygning.

Som Mand af sin Tid troede Chr. Vad paa Forvarsel for dette eller hint, som vilde ske, og ret kuriøst fik mulig denne hans Tro ved en bestemt Lejlighed Betydning for Slægtled frem i Tiden.

Der stod i 1884, da N. Nebel Andels-Mejeri skulde bygges, Strid om, hvor det skulde ligge. En Del holdt paa Stedet omkring Sædding Nygaard for at

faa Tilslutning fra Lydum, mens andre holdt paa et Sted omkring „Ledgaard“ i Nebel for Lønneboernes Skyld, og Parterne stod ret stejle over for hinanden. Ved et Møde, hvor der endelig skulde tages Bestemmelse om Stedet, siger Chr. Vad da: „Nu kan I „rigtignok“ skændes om Pladsen saa længe I vil, men det vil nu komme til at staa der paa Thomas Peders Mark, der haar mig og Sine set Lys for mange Aar siden.“ Ikke én opponerede herimod, og Mejeriet blev bygget, som Chr. Vad sagde. Men det skal dog lades usagt, om det var „Lyset“ eller Midtpunktet mellem Parterne, der saa let afgjorde Sagen.

Selv om den gamle selvstændige Handelsmand var lidt kølig overfor Tanken om Andelsmejerier, formodentlig fordi det var en ny, ukendt Vej at gaa ind paa, og fordi den lagde Baand, — og det var noget, 80ernes Mænd i den stærk politiske Tid ikke var med paa, — saa gik Vadgaarden dog med, nærmest dog fordi Sine vilde. Skønt han ikke stod i Bestyrelsen, vel nærmest for hans Køligheds Skyld, saa fik den gamle, erfarne Mands Ord Betydning en Gang tiere.

Mejeribestyrerpladsen havde været opslaaet ledig, og en hel Del havde meldt sig; nu gjaldt det om at gribe heldigt iblandt de mange ukendte Navne, der naturligvis alle havde gode Anbefalinger.

„Stilling Andersen“, udbryder Chr. Vad, da dennes Ansøgning kom frem, „ja, no, Stilling Andersen, ja, det er jo den her Bollerup Andersens Søn og gift med Chræ Knudsens Datter. Ham synes jeg „rigtignok“ vi skal ha'e, han er da Ejer, ja, lad mig se, han er da Ejer af mindst 30,000 Kr.“ Mejeribestyreren skulde garantere højeste Notering, saa det var ikke uden Betydning, at han var formuende. Og det blev ham,

Chr. Vad syntes om, og Beboerne fortrød sikkert ikke dette Valg. Men efter Generalforsamlingen var der nogle enkelte Interessenter, Brødrene Christen og Hans Svenningsen, Niels Hansen, Lønne Mølle, og maaske flere, som var særlig glade over Udfaldet. Fra et Højskoleophold kendte de Stilling Andersen og vilde gerne have ham ud til Nørre Nebel, men de var jo unge af Aar — og maaske ogsaa nok lidt forfløjne af Sind — saa deres Anbefaling indvirkede næppe synderligt paa ældre, forsigtige Bønder. Nu kom den ældre og erfarne Storbonde og bragte dem Sejren hjem, let og uventet.

Chr. Vad var som tidligere nævnt Venstremand. Selv om han ikke tog stærkt aktiv Del i den politiske Kamp for og imod Provisorierne, saa hørte han dog til Venstres trofaste Støtter paa Egnen. Det var vel nok Lærer A. Sørensen, der som Egnens frisindede politiske Fører paavirkede ham. Men i Følge sin øvrige Opfattelse af Samfundsforholdene vilde han sikkert ogsaa uden denne have meldt sig under Venstres Fane, og han maa have sat Pris paa Venstres store Fører C. Berg. Thi mange Aar efter, under et Ophold paa Olleup Højskole, fandt en Slægting Chr. Vads Billede i en Bunke Portrætter, der havde tilhørt den afdøde Politiker og nu var i en Datters Eje.

Som Chr. Vad og Hustru rent personligt var gæstfri, saa holdtes der ofte Eftermiddags eller Heldags folkelige eller gudelige Møder i Sædding Vadgaard med Mænd som Peder Larsen Skræppenborg, Sveistrup, Indremissionær Dahlstrøm, Højskoleforstander Ernst Trier og andre som Talere. Skønt Sine Vad som Konen i Huset fik Besværet med disse Sammenkomster, har hun rimeligvis gerne set dem

afholdt. Hendes Bedsteforældre, Hans Mortensens i Styg, var Hernhuter og Medlemmer af Brødre-menigheden. Saa selv om det ikke kom meget frem hos den stille Kvinde i Vadgaarden, sporedes dog, at hun var af en from Æt.

Saa vel til Kirken som til dens Præster stod Ægteparret paa Vadgaarden i det venligste Forhold. At Kirken kaldte ad dem, fik de saa at sige daglig at fornemme. Thi næppe noget andet Steds i Sognet lyder Nørre Nebel Kirkeklokke saa dyb og klangfuld som i Vadgaarden. Men saa smukt lyder til Tider her den gamle Klokke, at man med lidt fri Fantasi tør tro sig hensat til at høre „Kirkeklokkeklangen i den norske Dal“.

Mellem Vadgaarden og Præstegaarden var der aldrig en tilgroet Sti, det være sig i Stampes, Rasmussens eller Riemanns Tid. Hvor forskellige end disse Mænd var i flere Maader, alle stod de i et godt Forhold til Chr. og Sine Vad, og disse 2 var langt fra af den Slags Mennesker, der drejer deres Kappe efter Vinden.

P. Riemann fik kort efter sin Ankomst som Præst for N. Nebel-Lydum Menigheder ved sin Hustrus Død ret at mærke Vadgaardens aabne Døre, idet Sine og Chr. Vad fra Kirkegaarden tog mange Mænd og Kvinder, som var kommen til Stede, særlig fra Lem ved Ringkøbing, hvor Riemann tidligere havde været Sognepræst, med hjem til et veldækket Middagsbord.

I de 10 Aar, Riemann var Sognepræst i N. Nebel, kom han ofte, paa sine noget rastløse Sviture Sognet rundt, ind i Vadgaarden og glemte heller ikke Hjemmet senere, da han ved sin Bortflytning til Fakse kom paa længere Afstand fra det.

N. Nebel-Lydum Menigheders Præst fra 1871 til 1886

var R. Rasmussen, eller som han ofte, mere stiltiende sagt, kaldtes „Rasmus tre Gang“, fordi han var en Rasmus af Natur, der vilde raade og bestemme Sognefolkernes Vel, mere end disse i Virkeligheden skøttede om. Rasmussen og Ernst Trier, Vallekilde, var Svogre, gift med 2 Søstre, Provst Abels Døtre paa Holmsland — og saa ellers 2 store Modsætninger.

Rasmussen hørte med sin Anskuelse til den gamle „Vi alenevide“-Skole og var fremmed for Datidens nyere frihedselskende Ideer. Han kunde saaledes ikke forstaa, at Svogeren, Sønnen fra det københavnske Rigmandshjem, paa sin Højskole sad til Bords sammen med sine Elever. Heller ikke var han Foredragsforeningernes Ven, men var dog den første Taler i Sognets nystiftede Foredragsforening, der havde Mødested enten i Vadgaarden eller paa Sædding Nygaard.

Forud for Rasmussen var Jacob Stampe Præst i N. Nebel fra 1846 til 1871. Ingen stor Prædikant, men en god, jovial Mand, der efterlod sig et godt Minde i sin Menighed, hvor han og hans Hustru Charlotte stiftede et Legat for værdige Trængende. I sit Livs Slutning fik J. Stampe tunge, bekymrede Dage, idet nogle faa tilflyttede Familier af finere Stand klagede til Biskoppen over ham som Præst eller Prædikant. Den over 70 Aar gamle Mand tog sig denne Adresse overordentlig nær, langt mere end han behøvede, eftersom Chr. Vad og andre ledende Mænd i Sognet sluttede sig om ham. Det paastaaes af nu ældre Folk, at Klagen i Grunden voldte hans Død efter faa Dages Sygdom, saa nær gik det den venlige gamle Præst til Hjerte.

Pastor Stampe holdt ikke saa strengt paa Formerne

som hans Efterfølger R. Rasmussen. En Højtidsdag havde en ældre Mand, Jes Nielsen i Sdr. Lydum, glemt Offeret, men mærkede det først, da han kom op til Alteret. Jes, der til daglig stod paa en god Fod med Præsten og med hvem Stampe gerne vilde have en Samtale, var ikke raadvild, hev Pungen frem og begyndte at tælle op. Stampe, som stod hos, kunde nu ikke dy sig, — de var jo Venner i det daglige Liv, — og siger da: „Det er rigtigt, Jes; nu ikke for lidt, ikke for lidt“.

Stampe og Hustru havde kun 2 Børn, Sønner, den ene døde i 12 Aars Alderen, den anden kom som Løjtnant saaret og syg hjem fra Krigen i 1864 og døde Aaret efter. Det var en tung Sorg for de gamle Præstefolk.

En Broder til Jacob Stampe var P. V. Stampe i Aarhus, Farver og Grundlægger af den senere for sin Soliditet saa velkendte Klædefabrik, der fik mange Kunder i N. Nebel og Sognene deromkring. „Blaa Aarhus Vadmel“ var en kendt Vare paa Eggen i mange Aar.

En Tid var Chr. Vad Medlem af Ribe Amtsraad, og denne Periode af sit Liv dvælede han som Regel ved med synlig Glæde. Han har sikkert ogsaa der gjort god Fyldest, idet hans store Erfaring og Kendskab til alle Egne i Landet i Forbindelse med sund Dømmekraft gav ham Indflydelse ved Sagernes Afgørelse. Naar han ikke efter 6 Aars Periodens Udløb genvalgtes, laa det i, at han var en Modstander af Vestjyllands Landmandsbank, den saakaldte „Venstrebank“, hvorimod hans Efterfølger var meget virksom i saa Henseende.

I 1888 fulgtes Chr. Vad og Sognets Mejeribestyrer

Stilling Andersen og maaske flere ad til København til den store nordiske Udstilling. Og som et karakteristisk Træk for Chr. Vads mærkelige Evne til at komme i Snak med alle Mennesker fortæller Stilling Andersen følgende muntre Episode.

„Allerbedst som vi gaar paa Udstillingen, møder vi Formanden for Industriforeningen, Etatsraad, Direktør Philip Schou, der var Hovedlederen af Udstillingen. Chr. Vad standsede ham, og paa sit Vestjysk siger han: „Hu er den Mand fræ? a tøves, a sku kjend ham“, og saa slog han Hænderne paa sin ejendommelige Maade ind i hinanden. „De kender mig sikkert ikke“, siger Etatsraaden. „Jou, jou, a kjender Dig, men a kan et kom o Di Navn“. „Jeg hedder Philip Schou“. „Philip Schou, Philip Schou; sku a et kjend Dig, det er Dig, der har forestaaet og ordnet hele Udstillingen, Di Billede haar voen i æ Blaar“. Dermed var Bekendtskabet gjort, og Samtalen mellem de to blev lang, for Chr. Vad vilde have noget at vide.“

Ja, saadan var Chr. Vad. Enten han mødte høj eller lav, blev han sig selv, gik lige paa, og alle syntes om den jævne Bondemand.

Da Chr. og Sine Vad ingen Børn havde, kom Morten og Grethe til Vadgaarden som Plejebørn. Morten var Sines Søstersøn, Grethe Chr. Vads Søsterdatter. De kom der som Børn, fortsatte der som unge og blev der som Mand og Hustru. I 1889, samtidig med Chr. Vads og Sines Sølvbryllup, blev Morten og Grethe gift og overtog den store, veldrevne Gaard; de gamle gik paa Aftægt i Stuehusets østre Del.

Det var ved den Lejlighed, den gamle Handelsmand stiftede et Legat paa 20,000 Kr., der ikke mindst, naar det efter Giverens Beregning inden Aar 2000 naar op

paa 250,000 Kr., vil faa stor Betydning for N. Nebel-Lydum Kommune. Iøvrigt lyder Giverens Ord i Fundatsen saaledes:

„Af Legatets Renter uddeles i de første 10 Aar, altsaa indtil Aar 1900, et Beløb af 200 Kr. aarlig til værdige Trængende udenfor Fattigvæsenet i N. Nebel-Lydum Kommune. Resten af Renterne indsættes i N. Nebel m. fl. Sognes Sparekasse, indtil de udgør et Beløb af 2000 Kr., hvorefter de skal anbringes i faste Ejendomme efter Reglerne for Udlaan af Umyndiges Midler, og skal saadan Anbringelse fremtidig ske, hver Gang Beløbet i Sparekassen er steget til 2000 Kr. I de følgende 10 Aar uddeles 400 Kr. aarlig paa samme Maade, medens Resten af Renterne oplægges; og fremtidig forhøjes det Beløb, der aarlig uddeles, med 200 Kr. hver 10. Aar.

Aar 1989 den 22. November bliver det 100 Aar efter Legatets Stiftelsesdag, og da skal Sogneraadet for N. Nebel og Lydum forpligtes til at afstaa følgende Legater, nemlig inden 11. December Termin Maanedes Udløb 1989:

1 til Henne-Lønne Kommune paa	2000 Kr.
- - Lunde-Outrup — —	2000 -
- - Kvong Sogn — —	750 -
- - Lyhne — —	750 -
- - Sdr. og Nr. Bork — —	1500 -
- - Hemmet-S. Vium — —	1500 -
- - Lønborg Sogn — —	1500 -
- - Holmslandsklit Bjerregaard med Klegod incl. —	1000 -

hvilke alle skal bestyres og uddeles af vedkommende Sogneraadere i de nævnte Kommuner og Sogne paa samme Maade som Hovedlegatet, dog saaledes, at alle

Renter deraf aarlig anvendes til Uddeling til Trængende udenfor Fattigvæsenet.

Saalænge Hovedlegatet ikke har naaet et Størrelse af 250,000 Kr., skriver To Hundrede og Halvtredsindstyve Tusinde Kroner, skal det Beløb, der aarlig uddeles, kun vedblive at stige i det forangivne Forhold, altsaa med 200 Kr. hver 10. Aar, men naar Legatet har naaet den nævnte Størrelse, som vil ske efter min Beregning engang forinden der skrives Anno 2000. Det vil sige, hvis Rentefoden bliver staaende i 4 Procent pro Anno og ingen Tab skulde opstaa, og Herrens Velsignelse maa hvile herover, saa bliver alle Renterne at anvende, dog saaledes, at kun Halvdelen deraf uddeles til værdige Trængende, medens den anden Halvdel anvendes til andre velgørende Øjemed i Kommunen, saasom til Begravelseshjælp til uformuende, og til unge Mennesker, som ønsker at gaa den boglige Vej og vil studere til Præst, Læge, Jurist, Dyr læge eller Lærer, og muligt til en Børneasyl eller Alderdomsforsørgelse m. m., alt efter Sogneraadets bedste Skøn.

Hvis N. Nebel og Lydum Kommune en Gang skulde blive delt i 2 Kommuner, bliver Legatet at dele saaledes, at Nørre Nebel faar de Trefjerdedele og Lydum Sogn en Fjerdedel.

Christen Vad.

Jensine Vad.“

Chr. Vad og hans Hustru fortrød sikkert aldrig, at de tog Morten og Grethe til sig som deres Børn. Baade i de faa Aar, Chr. Vad levede paa Aftægt og i de mange, Sine Vad mere levede som „Bedste“ i Gaarden end som Aftægtskone, hyggede de unge om deres Plejeforældre til Glæde ogsaa for Slægten paa begge Sider.

Af en ret kortvarig Lungebetændelse døde Chr. Vad den 15. Maj 1894. Et virksomt Liv var her sluttet, og skønt han ikke havde erholdt anden Undervisning end den, som Børn fik, i Kommunens Skole, tør han sikkert betragtes som en af Vestjyllands mest kundskabsrige Mænd i sin Tid.

Ved hans Jordefærd talte hans Ven gennem mange Aar, gamle Lærer A. Sørensen, for selv 3 Uger efter at følge ham over paa den anden Side af det store Forhæng.

2 store, smukke Messinglysekronér hænger i N. Nebel Kirke som Gave fra disse 2 Mænds Enker.

I over 20 Aar overlevede Sine Vad sin Mand, og som der blev sagt ved hendes Begravelse, døde hun i en *god Alderdom*, i sit halvfemsindstyvende Aar. Hun var gennem mér end halvthundrede Aar en god Kvinde i Sædding Vadgaard, hvor hun alle Dage, i Glæde som i Sorg, prægede Hjemmet paa en god Maade. I Slægten vil hun som hendes Mand længe mindes, og i Slægtled vil Egnens Befolkning bevare Mindet om hendes Mand, den store Handelsmand, den interesserede Samfundsborger Chr. Vad.

1912 den 24. September, 2 Aar forud for Sine Vad, døde Grethe Vad, 55 Aar gl. I over et Aarstid havde hun været syg af Sukkersyge.

Der var tung Sorg ved hendes Baare, og i den store Slægtskreds og Venneflokk, Grethe efterlod sig, glemmes ikke den gæstfri Husmoder i det store Hus. Den vidtfavnende Kvinde, der ejede ikke saa lidt af Morbroderen Chr. Vads Personlighed, skulde ikke mere, som saa ofte, staa udenfor Gaardsdøren og hilse velkommen til Huse, næsten før man vel var der.

Tillæg.

Faxe Præstegaard,
d. 6. August 1920.

Hr. Gaardejer Chr. Høy!

De har ønsket nogen Oplysning fra mig om gudelige og folkelige Møder paa Vadgaard i Chr. Vads og Hustru Jensine Vads Tid. Men det er kun lidt, jeg ved derom.

Om et af Peder Larsen Skræppenborgs Møder er der mig fortalt, at Peder Larsen lagde Mærke til, at de, der var kommen til Mødet, manglede Sangbøger (eller Salmebøger); saa tog han Penge frem og sagde til Chr. Vad: „Nu kan Du lægge lige saa meget til, og saa kan I købe Sangbøger til Brug herefter“.

Det var vist kort efter, at jeg var kommen til N. Nebel som Præst, at Forstander Jensen fra Staby Højskole holdt Møde i Vadgaardens Have med Foredrag om Jøderne, hvem han skildrede som et udadvendt, af Madsørgsmaalet optaget Folk.

Men disse Møder blev ikke fortsat; og det kom vel af, at der, da jeg var bleven Præst i N. Nebel og Lydum, blev holdt stadig Møder, om Vinteren i Skolerne, om Sommeren i Præstegaardshaven, siden ogsaa i Forsamlingshuset, hvor jeg bl. a. mindes, at gamle Pastor Sveistrup talte om dansk-amerikansk Mission.

En særlig rig Sommer i Henseende til gode Møder havde vi i 1889; F. L. Grundtvig besøgte os, siden Ernst Trier og siden igen Ludvig Schrøder; Edvard Løventhal, som boede hos os en lille Tid, mens han var hjemme fra Indien, har sikkert ogsaa holdt Møde og fortalt os om sit Missionsarbejde.

Saa begyndte ogsaa Skolemøderne i Varde, som fandt stor Tilslutning ogsaa fra N. Nebel.

Aarsmøde for Løventhals Mission havde vi ogsaa; og Møde af vestjysk Jernbanekonvent. Det staar i det Hele for mig som en bevæget Tid, de 10 Aar, jeg var i N. Nebel. Det hjalp meget, at Forbindelsen Nord paa over Engene til S. Bork blev farbar med Landevej ved Samvirken mellem Ringkøbing og Ribe Amter, hvortil min gode Ven, Poul Chr. Stemann Rosenørn, som var Fuldmægtig hos Amtmand Bardenfleth i Ringkøbing, bidrog sin Del; han havde af mig faaet en Fremstilling af det urimelige i, at man for at komme ved Vintertid fra N. Nebel til Ringkøbing eller omvendt var nødt til at tage om ad Varde.

Men gennem det altsammen lyser et Minde, som for bestandig

har knyttet mig til Vadgaard med Taknemligheds Hjerterbaand; min Hustru døde fra mig den 13. August den første Sommer efter, at vi var flyttet om til N. Nebel; jeg havde endnu ikke Bolig i Præstegaarden og var altsaa ikke i Stand til at modtage de mange Venner, som kom fra Ringkøbingegnen for at vise mig deres Deltagelse og være med ved hendes Jordefærd; da aabnede Chr. Vad og hans Hustru Sine Vad deres Hjem for de mange Mennesker og beværtede dem, som om det var deres egne Venner og Gæster; det var en Gæstmildhed og en Vennetjeneste, som jeg aldrig glemte eller glemmer.

Der var derfor ogsaa siden noget kært hjemligt over Vadgaarden for mig og mine. Og det var mig en Sorg, at jeg ikke kunde være med til at vise Sine Vad den sidste Ære her paa Jorden, da hun mange Aar efter Chr. Vad og mange Aar efter, at jeg var flyttet fra N. Nebel til Faxe, blev begravet ved sin Mands Side paa den for mig saa dyrebare N. Nebel Kirkegaard.

Hvad *De* nu, Hr. Gaardejer Chr. Høy, kan bruge af dette Mindeord om Livet paa Vadgaarden i Chr. og Sine Vads Tid, det stiller jeg Dem gerne til fri Afbenyttelse.

Med venlig Hilsen
P. Riemann.
